

ГОДИШНИНИ И ЮБИЛЕИ / ANNIVERSARIES AND JUBELEES

**ПРОФЕСОР СЛАВКА КЕРЕМИДЧИЕВА
С „ЧИФТА“ ГОДИШНИНА**

**MARKING PROFESSOR SLAVKA KEREMIDCHIEVA'S
MILESTONE ANNIVERSARY**

Славка Керемидчиева е родена в Плевен през 1955 г. в семейство на офицер и учителка, като и по бащина, и по майчина линия е потомка на стари копривщенски родове – бунтовници, дарители, просветители. Може би оттам идват нейното искрено родолюбие, интересът към родното слово, стриктността и коректността ѝ. Всички, които сме работили с нея и под нейно ръководство, сме усетили умението ѝ да разпределя справедливо задачите и да поема отговорност.

През 1977 г. Славка Керемидчиева завършва българска филология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Същата година започва работа като филолог-специалист в Секцията за българска диалектология и лингвистична география към Института за български език при БАН. Скоро след това печели конкурс за научен сътрудник и се утвърждава като един от най-сериозните учени от школата на проф. д-р Иван Кочев. Специализира в Чехия и Словакия. През 1988 г. успешно защитава дисертация на тема *Говорът на Ропката*. Дисертационният труд е издаден като монография през 1993 г. и до днес е едно най-добрите изследвания, посветени на родопските говори. Славка Керемидчиева се хабилитира през 2000 г. с книгата *Говорът на село Зарово, Солунско*. През 2017 г. е избрана за професор в Секцията.

© Кирил Кирилов, 2025

Тази статия в списание „Български език“ е с отворен достъп и се публикува под международния публичен лиценз Creative Commons Attribution 4.0 International (Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International – CC-BY-NC-ND 4.0).

Научното дело на проф. Сл. Керемидчиева се свързва изцяло с Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“. Дълги години тя участва в диалектоложки експедиции за събиране на диалектен материал. Ръководи международни и национални проекти, които имат важно значение за развитието на българската и славянската диалектология. Особено място сред тях заема ръководството на българската национална комисия към международния проект „Общославянски лингвистичен атлас“, което тя пое малко след като на българската страна беше поставена задачата да подготви единадесетия том на Атласа – „Степени родства“ („Роднински названия“). Благодарение на авторитета и научната си дисциплина проф. Керемидчиева успя да организира огромната работа по тома до нейния финален етап, проявявайки колегиално отношение и дипломатически такт при сътрудничеството на българския екип с останалите дванадесет национални комисии. Не бива да се забравя и фактът, че тя е от поколението учени, които съвместиха две епохи – на тефтера и молива, от една страна, и на компютъра и цифровизацията, от друга. Благодарение на помощта на словашката национална комисия воденият от нея български екип бързо усвои новите програми и атласът беше подготвен с оригинална компютърна програма. Дори и след оттеглянето си от Института тя продължава да работи всеотдайно по подготовката за печат на българския том, да наставлява и помага на своите колеги.

Проф. Керемидчиева е дългогодишен ръководител и автор на концепцията за съставянето му на колективния проект „Български диалектен речник“, чийто пряк резултат е подготвеният за печат *Български диалектен кулинарен речник* (с ръководител проф. А. Кочева), в който тя е съавтор. Проф. Сл. Керемидчиева е член на екипа на оригиналния научен проект „Интерактивна кулинарна карта на българската езикова територия“ (с ръководител проф. А. Кочева), който получи изключително висока оценка от наши и чужди учени.

И все пак ученият се оценява най-вече по научната продукция, която оставя. Ще се опитам в общи линии да представя досегашното творчество на Сл. Керемидчиева, защото всички очакваме тя да продължи да споделя своите научни наблюдения в следващи трудове.

Научното творчество на Сл. Керемидчиева наброява десетки статии и студии, както и няколко атласа, карти и монографии. Бих искал да започна с книгата, която е известна във филологическите среди със своето подзаглавие – *Родопска граматика*. Става дума за дисертационния ѝ труд *Говорът на Ропката. Родопска граматика*. Книгата представлява пълно описание на старинния и мелодичен говор на населението от Ропката (Хвойненската котловина). Авторката запознава читателя с историческите и географските особености на изследваните села. Представянето на езиковите особе-

ности е описано прецизно, всички наблюдения и изводи са доказани с изобилен езиков материал, събран от нея на терен. Всичко е толкова убедително, че вече три десетилетия всеки диалектоложки труд, който по някакъв начин е свързан с Родопите, се базира на *Родопската граматика* на Славка Керемидчиева.

Всички знаем какво значение за българската писменост и за славянската култура има солунският диалект. Именно за този диалект В. Облак споделя, че му трябва още няколко „отломки от склонението“ и с „една добра фантазия“ ще бъде „открит езикът на Кирил и Методий“. До публикуването на *Говорът на село Зарово, Солунско* на Сл. Керемидчиева и М. Вачева-Хотева езикът на селата около Солун е познат само в отделни кратки изследвания на Й. Иванов, Л. Милетич, А. Попстоилов, Ст. Младенов, Ив. Кочев. Новият труд дава възможност да се добие пълна представа за този толкова важен за българската езикова история говор, затова и предизвиква широк отзвук в наши и чужди издания.

Нашата обичана и уважавана колежка включва в изследванията си и езика на селището, в което е израснала и което обича. Така през 2007 г. се появява книгата *Копривицица – история и език*. Тя представлява диалектоложко и социолингвистично изследване на говора на Копривицица. Описанието на езиковите особености е направено както на основата на богат теренен материал, така и на предишни публикации. Този подход позволява на авторката да проследи развитието на копривщенския говор от миналото му състояние до днешната градска езикова ситуация.

В съавторство с Г. Пухалев и Ил. Генев-Пухалева Сл. Керемидчиева прави етнолингвистично изследване на някогашното село Каменица, днес квартал на Велинград, в монографията *Казано на каменски. Етнолингвистично изследване на кв. Каменица – Велинград*. В книгата за пръв път пред науката се изнасят данни от всички езикови равнища (фонетика и фонология, морфология и най-вече лексика), проследява се историческият развой на този старинен родопски диалект.

Проф. Славка Керемидчиева, заедно с проф. Ана Кочева, е отговорен редактор на колективното изследване *Еркеч – паметта на езика. Традиции и устойчиви тенденции в един архаичен български говор – говора на село Еркеч, Поморийско*. Самата идея и концепцията за проучването на говора на с. Еркеч принадлежат на главните редакторки, които са и съавтори. Книгата е цитирана многократно, но бих искал да добавя в качеството си на един от съавторите, че изработването на речника беше пример за успешна екипна работа.

Освен с лични постижения името на проф. Сл. Керемидчиева се свързва с фундаменталните научни изследвания на Секцията за българска диалектология и лингвистична география. Тя е съавтор на *Българския диалектен*

атлас (Обобщаващ том. Т. I – III. Фонетика. Акцентология. Лексика. Карти. Коментари. Списъци и Обобщаващ том. IV. Морфология.), на дигиталната Карта на диалектната делитба на българския език, на излезлите допълнения с българските материали към *Общославянския лингвистичен атлас* (*Общеславянский лингвистический атлас. Серия фонетико-грамматическая. Болгарские материалы; Общеславянский лингвистический атлас. Серия лексико-словообразовательная. Болгарские материалы. Т. 1 Животный мир. Т. 2 Животноводство. Т. 3 Растительный мир. Т. 8 Профессии и общественная жизнь*).

Големият успех за проф. Славка Керемидчиева е подготвянето на 11. том от лексикално-словообразователната серия на *Общославянския лингвистичен атлас*, на който тя е отговорен редактор. Това фундаментално изследване върху славянската роднинска терминология се очаква да излезе в най-скоро време и да въздаде заслуженото на екипа и неговия редактор. *Общославянският том „Роднински названия“* е първото по рода си обемно и широкомащабно по обхвата си изследване – създаден е от националните комисии на 13 европейски държави със славянско население – труд, който отразява в лингвогеографски план езиковото единство и многообразие на славянските езици по отношение на роднинската номенклатура. Събраните на терен по специалния Въпросник на ОЛА автентични данни са систематизирани и подложени на лингвогеографска интерпретация с цел да се локализира върху диалектния ландшафт исторически разнородната славянска роднинска терминология.

Интересите на проф. Сл. Керемидчиева не се ограничават само в областта на лексикографията и лингвистичната география. В статията *Форми на сегашно време на спомагателния глагол съм в говора на с. Зарово, Солунско* тя анализира специфичните форми (съ) за сегашно време на спомагателния глагол съм в солунския заровски говор. Авторката обяснява явлението като резултат на морфологичната омонимия между формите за 1 л. ед.ч., 3 л. мн.ч. (съ) и възвратната частица съ (‘се’).

Статията *Реликтна местоименно-прилагателна форма в говора на кв. Каменица – Велинград* е посветена на генерализираната за всички родове форма *самà* със значение ‘самичък; без чужда помощ’: Причината за това оригинално езиково явление е обяснена с някогашното съществуване на дуалната форма *АА*.

Явления от фонетиката са обект на изследване например в статията *За диалектните граници и границите на диалектните явления*. В нея са проследени връзките между солунския и чепинския говор на фона на другите български диалекти. Тези сравнения илюстрират относителността на диалектната делитба Изток – Запад.

Всички знаем, че езиковият материал може да даде достоверна информация за преместването на големи групи от хора и за присъствието им в различни области. На основата именно на лингвистични данни проф. Сл. Керемидчиева доказва в статията си *Езикови свидетелства за преселение на македонските българи (Минавал ли е пътят на „арнаутите“ през Конривищица)*, че пътят на „арнаутите“, български преселници от Западна Македония и Албания, е минавал и оттам.

Професор Славка Керемидчиева е утвърдено име на учен в българската и славянската диалектология. Издирва със завидно усърдие всяка подробност, работи с прецизност, умее да обобщава, да търси причинно-следствените връзки и обективни доказателства, неотклонно и безкомпромисно отстоява научната истина. Тя е уважаван изследовател, прекрасен колега и приятел.

Честит юбилей, скъпа Славче! Честита „чифта“ годишнина, както биха казали родопчаните!

Кирил Кирилов / Kiril Kirilov

✉ Доц. д-р Кирил Кирилов

Секция за българска диалектология и лингвистична география
Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“
при Българската академия на науките
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България
kkm75@abv.bg

✉ Assoc. Prof. Dr. Kiril Kirilov

Department of Bulgarian Dialectology and Linguistic Geography
Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences
52 Shipchenski prohod, Bl. 17, 1113 Sofia Bulgaria
kkm75@abv.bg